

РЕЦЕНЗИЯ

от: доц. д-р Светлана Иванова Станкова, Софийски университет „Св. Кл. Охридски“, Факултет по журналистика и масова комуникация, катедра „Комуникация и аудиовизуална продукция“, Научна специалност „Управление на репутационни кризи“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление **3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика – Кризисен публичен рилейшънс)**

Автор на дисертационния труд: **Боян Стойчев Георгиев**

Тема на дисертационния труд: **„Политическата карикатура като комуникационен инструмент за управление на репутационни кризи“**

Научен ръководител: **проф. д-р Чавдар Христов**

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед на Ректора на СУ РД 38-417/17.09.2020 г.

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Информация за дисертационния труд. Представеният за публична защита дисертационен труд е с общ обем 292 с., от които 269 с. основен текст. Съдържа 17 приложения. Състои се от увод, шест глави и заключение. В библиографията са посочени 206 източника, което е показател за отговорно отношение към предварителното проучване на научната литература и експертните публикации по темата на дисертацията. В работата се вижда и детайлен поглед към анализа и синтеза на събрания емпиричен материал. Резултатите от изследването са визуализирани чрез 17 авторови таблици, 2 графики и 17 диаграми.

Събран е и е анализиран голям обем емпиричен материал – седем знакови тематични казуса, свързани с политическата карикатура с локална, регионална и международна значимост за 14-годишен период (2005-2019). Използвани са различни изследователски методи (количествени и качествени) – дедуктивен, аналитичен, сравнителен метод, моделиране, контент анализ, кейс стъди, анкетни проучвания.

Коректно са посочени ограниченията на изследването – както методологически

предпоставени, така и време-пространствени, оставащи извън периметъра на изследването поради ключови трудности.

Фокусът е поставен върху изследваните седем кейс стъди, представящи различните вътрешнокултурни и международни проблеми, както и различното им възприемане от разнородна аудитория. По темата на дисертацията Боян Георгиев има 5 научни статии, публикувани в научни сборници и научни списания.

Актуалност на темата. Докторантът Боян Георгиев е избрал интересна и актуална тема. Той разглежда политическата карикатура като възможност за управление на комуникационните кризи, като възможност за противопоставяне и за отключване на негативни обществени нагласи. Темпоралният обхват на изследването е съсредоточен в последното десетилетие на XXI в., съобразно избраните седем анализа на случаи, най-емблематични от които са политическите карикатури на Юландс-Постен през 2005 г. и на Шарли Ебдо през 2015 г.

Цел. Авторът е разделил целите на изследването на основна и вторични цели. Те са дефинирани от него по следния начин: (1) установяване на структурните взаимодействия и връзки в един комуникационен процес, осъществен между политическата карикатура като комуникационен инструмент и управлението на дадена репутационна криза; (2) откриване на закономерност по отношение на действащите елементи (медия – политическа карикатура – аудитория – публично пространство – реализирана криза – нарушена репутация) в комуникационния процес (с. 9).

Считам, че Боян Георгиев се е справил успешно с това научно предизвикателство и благодарение на коректно дефинираните цели внася допълнително знание и интерпретация в комуникационната наука.

Задачи. Основната поставена задача на изследването е изолирането на системен модел, който да покаже управлението на политическата карикатура като комуникационен инструмент върху репутационни кризи. Авторът аргументира тази задача по следния начин: „Последователността на развитието на самите кризисни процеси и индикаторите, предопределени от участието на политическата карикатура в създаването и/или отразяването на репутационни кризи позволяват да направим подходящ модел, отговарящ на сходни признаци в изследваните кризи (с.27). Заедно с нея, Боян Георгиев извежда още девет работни задачи, които отразяват логиката на изследването, сред които бих открила с важността им последните две: „8./ Разработване на варианти за модел като диагностика и проследяване на развитието на репутационните кризи; 9./ Формулиране на конкретни изводи, препоръки и методики за научно-

практическа интервенция (с. 28).

Всички те са извършени успешно и водят до реални научни и практико-приложни резултати.

Обект и предмет. Обект на изследването е **политическата карикатура** като комуникационен инструмент, като част от определен комуникационен процес и в частност като отношение към неговите структурни компоненти и спрямо останалите социални и политически процеси. Предметът на изследването е **управлението**, влиянието на политическата карикатура като инструмент на политическата комуникация в контекста на репутационните кризи.

Теза. Заложената в изследването изследователска теза е, че политическата карикатура може да се използва като комуникационен инструмент за управление на репутационни кризи. Предвид големия обем емпиричен материал, който е изследван, авторът конкретизира актуални аспекти в съвременния политически дискурс и комуникационните взаимовръзки между карикатурата, репутацията и кризата. Този подход позволява да се направят изводи за факторите, които влияят върху ерозирането/увреждането на репутацията на институциите и публичните актьори у нас и по света.

Методология. Дисертационният труд използва мултидисциплинарен подход, прилагайки методи от различни научни области – медиазнание, теория на комуникацията, убеждаваща комуникация; визуална комуникация; психология; социална психология; историография; социология; мениджмънт; връзки с обществеността. Основните методи на изследване са кейс стъди и анкетно проучване. Техниката на всеки метод е приложена в зависимост от особеностите на проучвания материал за изследване. Използвани са още наблюдение, проучване на резултати от дейност, допитване, сравнение, измерване, експеримент, интервю, анкета, анализ и обработка на емпирични данни. Най-общо – избраната научна методология е интегрална, релевантна на комплексността на избраната тема и тя респектира с извършеното задълбочено изследване и постигнатите научни резултати.

Структура.

Дисертационният труд е условно разделен в две основни части. Първата част се състои от четири глави, оформящи теоретичната основа на изследването, в която се обсъждат теории, подходи и проведени изследвания от различни дисциплини, изясняват се базови термини, понятия, различия и характеристики. Това е съобразено с различните интердисциплинарни аспекти спрямо политическата карикатура. Критическата линия е

осъществена в извършения подбор на материята за изследване, както и в сравнителния анализ на автори, изследвания, цитирания. Втората част е съставена от две глави, които представляват емпиричната част на изследването, в която се валидизират формулираните научни хипотези от страна на докторанта Боян Георгиев.

Глава Първа „Политическата карикатура“ изследва възникването, историята, основните елементи, функции и характеристики на карикатурата и в частност на политическата карикатура; сродствата им с близки жанрове и сходни категории, тяхното разчитане и разбиране, споменати са и някои известни карикатуристи. Идеята на автора е да очертае хилядолетната историческа еволюция – от гротесковото изкуство на предварителните образци на карикатурата до визуалната сатира на съвременната политическата карикатура, показвайки и евентуалните ограничения за бъдещото ѝ развитие;

Глава Втора „Политическата карикатура като комуникационен инструмент“ представя политическата карикатура като комуникационен инструмент, нейната роля в традиционния комуникационен процес и в политическата комуникация. Разгледани са елементите и функциите на политическата комуникация, значението на визуалната пропаганда; връзките, взаимоотношенията, степента на свързване между медиите и политиката. Разгледани са и концепциите за комуникацията и политическата комуникация; отношенията между медиите и политиката, които често се пресичат в сферата на политическата карикатура. Наред с това се прави оценка на ролята, характеристиките, свойствата и функцията на политическата карикатура;

Глава Трета „Теория за кризите“ проследява репутацията и стратегическите кризисни отговори и решения, като разглежда и управлението на комуникациите по време на криза;

Глава Четвърта „Методология“ очертава и изяснява методологичният изследователски апарат, избран за провеждане на проучването, както и контекстът на изследването и анализа. Авторът прави обосновка на променливите, критериите и индикаторите, които впоследствие формират емпиричен операционен модел на изследването явление;

Глава Пета „Кейс стъди – Проучвания, резултати, анализи“ е изградена от седем казуса, които са структурирани, изследвани и съпоставени поотделно като конкретни случаи и след това са анализирани като цяло – за да отговорят на изследователските въпроси, поставени от автора. Така например, при изследване на репутационната криза (обхващане на целия процес) се използва кейс стъди; докато при

изследване на елементите и характеристиките на комуникационния процес (изследване на съдържание) е приложен контент анализ; изследването на ефекта от дадено въздействие се установява от статистически процедури. Представянето на някои от констатациите е направено в количествена таблица според честотата на поява на карикатурното съдържание и според проучените медийни елементи;

Глава Шеста „Анкетни проучвания“ представя анализите и резултатите от реализираните шест анкетни проучвания с експерти – български политически карикатуристи. В заключение се представят аргументи, че политическите карикатури изпълняват съществена роля в управлението на някои репутационни кризи, като техния визуален коментар понякога предизвиква отключващото кризисно събитие.

2. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати.

Боян Георгиев е достигнал до резултати, които при други автори не виждаме в такава перспектива – както поради различният им изследователски фокус, така и поради липсата на достатъчно изследвания в точно това поле. Политическите карикатури се анализират от докторанта в няколко аспекта – като „съобщение“ и част от комуникационния процес, като част от културно-историческия контекст и като инструмент на политическата комуникация в контекста на репутационните кризи:

21. Авторът предлага детайлен прочит на историята, класификациите, структурата и функциите на политическата карикатура. Той прави обзорен преглед на редица теоретични постановки, дефиниции, данни. В резултат успява да изведе разбирането за политическата карикатура чрез интердисциплинарен подход, а също и измерването и оценяване на нейното въздействие. Ясно са открити дефицитите на налична „чиста“ теория (с.73) за политическата карикатура;

22. Предложен е системен модел на комуникационния процес с участието на политическата карикатура като комуникационен инструмент с няколко характеристики: зависимост от социално-политическия контекст; несиметричност на комуникационния процес; висока степен на неопределеност и разполагането във виртуална среда. Това позволява да се посочи и системата от критерии и показатели за функционирането на политическата карикатура и съответно на „представянето на политическите карикатури в медиите и някои от причините за тяхната популярност, както и механизма им на влияние като стратегии за убеждаване.“ (с.107);

23. Подбраните изследователски подходи са релевантни на целите на изследването. Всеки от тях позволява на автора да направи своя принос в теоретизирането на политическата карикатура като комуникационен инструмент, в

определянето на нейните социални и психологически функции. Анкетните проучвания с шестима експерти по политическа карикатура позволяват да се покаже какви са творческите подходи и нагласите на българските политически карикатуристи към тяхното собствено участие в медийния процес. Добро впечатление прави авторската позиция при анализа, която е изключително балансирана и лишена от излишна емоционалност и пристрастност;

24. Авторът описва използването на политическата карикатура от страна на медиите чрез различни стратегии, които предефинират дадени културни различия и реалности. Самостоятелно проведеното изследване на нагласите и възприятията на професионални карикатуристи допринася за емпиричната верифицируемост на изследването. Тази част на труда е особено ценна, предлагайки фактически материал и социологически данни, които подкрепят основните хипотези и виждания на докторанта.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Като основен научен принос на дисертационния проект авторът посочва изграждането на актуален модел за управление/въздействие на политическата карикатура върху репутационната криза като комуникационен инструмент (с. 34), който преценявам като релевантен. Изследването представя надежден инструмент за усъвършенстване на политиката на карикатуристи, редактори, издатели, както и за изграждане на стратегии в публичните комуникации на политически субекти и комуникационни мениджъри. Моделът е формулиран достатъчно ясно и дава обяснение на досега неизяснен елемент в част от кризите на репутацията.

4. Оценка на автореферата

Представеният автореферат, приложен към документацията е с обем 52 стр. и съдържа необходимите научни реквизити, а именно: обект и предмет на научното изследване, научни цели и научни задачи, получени научни резултати. Авторефератът отразява коректно същността на дисертационния труд, както от гледна точка на съдържанието, така и по отношение на изведените приноси.

5. Критични бележки, препоръки и въпроси

На вътрешната защита бях отправила някои критични бележки от гледна точка на стилистиката и дизайна на изследването, с които авторът до голяма степен се е съобразил. Бих посочила като препоръка прецизиране на направените в края на всяка глава изводи, които представляват всъщност анотация на съдържанието на главата, а рецензентът е поставен в ситуацията да се пробва сам в осъществяването на обобщения. Въпросите, които бих искала да задам на докторанта са два:

1. В изводите си към глава Пета, той посочва, че „Задължително условие, за да се стигне до репутационна криза, е в изследваните казуси карикатурата да е на етноконфесионална тематика, която да нарани чувствата на дадено етнорелигиозно малцинство, което да протестира и да предприеме ответни мерки (дипломатически стъпки, бойкот, терористични действия и др.)“, с. 231. Същевременно разглежда казус № 5 „Чавдар Николов срещу „Бойко Борисов“, който очевидно не се отличава с подобни характеристики, именно като репутационна криза. На какво се дължи това?;

2. Защо според него качествените политически карикатури в България днес не успяват да провокират всъщност достатъчно силни репутационни кризи, които да доведат до важни за обществото промени?

6. Заключение

Рецензираният труд запълва важно научно поле чрез изследване на политическата карикатура като комуникационен инструмент, показвайки причинно-следствените връзки между този инструмент и развитието на репутационните кризи. По него е работено детайлно, с внимание към различните аспекти, които да представят един по-пълен образ на изследваните тематични казуси. Проучването е проведено коректно. Изведените приноси моменти на изследването ми дават основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Боян Стойчев Георгиев образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.5 Обществени комуникации и информационни науки – Журналистика, за дисертационния му труд му „Политическата карикатура като комуникационен инструмент за управление на репутационни кризи.“

16.11.2020 г.

доц. д-р Светлана Станкова